

REKTORI PÁLYÁZAT

Színház- és Filmművészeti Egyetem

**Bagossy László
2019**

„Az egyetem az a hely, ahol a kor legvilágosabb tudatának kell kibontakoznia. Tanárokként és diákokként olyan emberek jönnek ott össze, kiknek az a hivatása, hogy minden akadálytól mentessen magát az igazságot ragadják meg, és pedig önmagáért. Hogy létezzenek helyek, hol az igazság föltételektől mentes kutatása folyhat - ez az embernek mint embernek igénye. A társadalom és az állam mintegy magasba emelik az egyetemeket, s mint tőlük független képződményeket védelmezik. Bízunk azok képviselőinek személyes felelősségében, kiknek mint ötletgazdag, szabad munkakedvvel megáldott, igaz embereknek a kiválasztásán áll vagy bukik minden. Azon államokban, melyek az igazság szerint kívánnak élni, a valótlanra alapozott életnek nincs értéke. Fönnállásuk szempontjából az ilyen államok az igazságban látják a legnagyobb előnyt. Mivel a népek igazságra akarják alapozni életüket, az igazság pedig nem csupán lezárt eredmények formájában van jelen, ezért van szükség az egyetemekre, ahol az igazság ösvényeit minden lehetséges irányban bejárhatják azok az emberek, akik teljes energiájukkal szállnak síkra érte.”

Karl Jaspers: Az egyetem eszméje

Bevezetés

Amikor 2000. január 1-jén a magyar színházi és filmes felsőoktatás egyetemi rangra emelkedett, már működött a doktori iskolánk, és nem sokkal később megkezdődtek a bolognai folyamatba való beilleszkedés előkészületei. Elméleti szakemberekkel szövetkeztünk, akiknek az volt a feladatuk, hogy segítsék a kellő számú minősített tanár kiképzését, és hogy oktatásszervezői tapasztalataikkal hozzájáruljanak a szükséges szervezeti átalakuláshoz. Művésztanáraink többsége nehezen alkalmazkodott a kiépülő rendszerhez, amelyről azt gondolták, hogy alkotói-oktatói tevékenységünk hagyományosan gyakorlati beállítottságától idegen, bürokráciája és kreditrendszere pedig az európai integráció piacorientált szellemét testesíti meg. Keveseket hoztak lázba a „minőségbiztosítás”, az „átjárhatóság” vagy a „mobilitás” fogalmai, de még kevesebben élték meg ezt a változást úgy, mint a hazai művészképzés társadalmi rangjának felemelkedését arra a szintre, amely a nemzetek életében világszerte az oktatásnak, a kutatásnak és az igazságkeresésnek a legmagasabb fokát jelenti.

Ma is a kívánatosnál kevesebben érzik úgy, hogy ezzel a felemeléssel a művészi hivatás a szellemi érték- és a társadalmi integrációteremtés legfontosabb erőinek egyikeként jelenhet meg, és kaphat elismertséget. Művésztanáraink többsége számára továbbra is az alkotás gyakorlata, annak minősége és hatása okozza a valódi izgalmakat, sem az oktatás, sem az alkotás módszertani-elméleti megalapozása nem olyan vonzó, mint maga a tanítás vagy a művek megalkotása. Pedig eszméink, gondolataink, módszertanaink rögzítése és felkínálása az utánunk jövő generációk számára fontos feladat, elmélet és gyakorlat szembeállítása pedig csak szellemi restség, hiszen a művészet kíváncsisága ugyanúgy az univerzum felé irányul, ahogyan a tudományé, az évszázadok során pedig nemcsak kölcsönösen inspirálták egymást, de autonómia-igényükben is egyek.

Úgy gondolom, hogy a magyar művészeti felsőoktatás egészének igazi esélyt jelent a felnőtté válásra, amikor az universitas eszméjéhez csatlakozik, ugyanakkor kötelezettséget is jelent ezeknek az eszméknek a megóvása, hogy a pragmatista haszonelvűség ne homályosíthassa el az egyetem szellemiségének évszázados alapelveit. Dolgunk, hogy a művészetek társadalmi fontosságát alkotásainkkal próbáljuk meg újra és újra bizonyítani, és hogy elkötelezett és felelősségteljes művészeket neveljünk. Az egyetem éthoszáét a 21. század technikai civilizációjának egyre gyorsabban változó körülményei között is igyekeznünk kell életben tartani,

lényegét megőrizni és a szaktudással együtt örökíteni tovább. Ezen törekvések között kiemelt helyen szerepel a gondolat, a kutatás, az oktatás szabadsága, és a rövid távú, partikuláris gazdasági vagy politikai érdekből történő beavatkozások elutasítása.

Elitképzés

Elit-egyetem vagyunk (abban az értelemben, ahogyan például az Oxfordi Egyetem is az), mert a legtehetségesebb hallgatókat igyekszünk felvenni, még hozzá a legdemokratikusabb módon, a legszélesebb társadalmi körből válogatva, mindenfajta előítélettől és részrehajlástól mentesen. Ahogy a legjobb tudomány, úgy a legjobb művészet is egyszerre visel arisztokratikus és demokratikus jegyeket. Több pénzbe kerül, de többet is ad vissza. A legtehetségesebbek mindig kevesen vannak, és ugyanolyan ritkán bukkannak fel, bármelyik társadalmi rétegről legyen is szó. Az elit-egyetemek lényegi vonásához tartozik az arisztokratizmus, ez nem morális kérdés, az viszont igen, hogy a legtehetségesebbeknek ezt a szűk körét szorgalomra és alázatra neveljük, kerülve a gőgöt és a nagyképűséget.

Mivel egyetemünkön hagyományosan kis közösségekbe szervezett képzés zajlik, a Bologna-rendszer működéséről és tapasztalatairól folytatott európai vitákban közelebb állnak hozzánk azok az álláspontok, amelyek arra hívják fel a figyelmet, hogy ezeknek a képzéseknek a sajátosságai differenciált szabályozást és finanszírozást igényelnek, az egyetemi oktatás eltömegesítése, kredit-rendszerének az amerikai típusú vállalati kultúra által ihletett marketing-filozófiája pedig túlzott uniformizáltságot és általános minőségromlást okoz, a rendszer minőségbiztosítási potenciálját is megkérdőjelezve. A nemzetek közötti átjárhatóság szabadsága akkor válhat igazán gyümölcsözővé, ha nem a kalandvágyó „örök diákok” számát szaporítja, hanem preferálja és segíti egymásra találni a legkiválóbb tanárok és a legtehetségesebb, legelkötelezettebb diákok közösségeit. Diszciplináktól független tapasztalat ugyanis, hogy a koncentrált és szoros mester-tanítvány viszonyban, valamint a kis létszámú, tartósan fennálló tanulói-kutatói közösségekben folyó munka sokkal kiemelkedőbb eredményekhez vezet, mint a személytelen, tömeges képzés és az egyének koncepciótlan, magányos bolyongása a nemzetközi kreditrendszer szivárványos útvesztőiben.

A Színház- és Filmművészeti Egyetem tanári kara évtizedek óta és tervszerűen épül a legkiválóbb alkotóművészeinkre, akik a tanítás mellett folyamatos és aktív kapcsolatban állnak a színházi, illetve a filmes szakmával. Az általuk felhalmozott oktatói tapasztalat és a munkásságukban megjelenő magas minőség egyfelől garanciát biztosít a nívós oktatásra, másfelől különleges vonzerőt jelent az ide felvételizőknek, akik évről-évre nagyon nagy számban, tűzön-vízen át, belső vágyaiktól hajtva, ha kell, sokadszor is újra próbálkozva igyekeznek bejutni a kis keretszámokkal induló szakokra. Ez nem csak egyetemünk nívóját és vonzerejét jelzi, hanem az egyetemnek, mint évszázados eszmének a természetét is igazolja, hiszen az universitas a hallgatók és tanáraik közös tudásvágyából és kutató szenvedélyéből keletkezett, még hozzá szabad elhatározásukból.

Az ország egyik legkisebb egyetemeként olyan tanárok és alkotók örökségét igyekszünk megőrizni és tovább vinni, akik az elmúlt bő másfél évszázadban meghatározó egyéniségeivé váltak szellemi életünknek, alkotásaikkal kitörölhetetlen nyomokat hagytak nemzeti kultúránkban és számosan közülük nemzetközileg is jelentős művészekké váltak. Ahogy Ascher Tamás fogalmazott 2009-es rektori pályázatában: „A Színház- és Filmművészeti Egyetem elmúlt évtizedeiben a rektor legfontosabb feladata az volt, hogy kellő súllyal képviselje a legmagasabb szakmai nívót és igyekezzen bevonni az oktatásba a legjelentősebb művészeti irányzatok reprezentatív alkotóit, rangot és formátumot adva az intézménynek. (...) Ugyanakkor megnőtt a rektor felelőssége abban is, hogy ne engedjen azoknak a korszellemből fakadó rossz tendenciáknak, amelyek az oktatásban az eltömegesedés, nívótlanság, igénytelenség, kommercializálódás felé sodornák az egyetemet.”

Új campus

Az SZFE gazdálkodási stratégiájának az ezredfordulótól mindinkább részévé vált az a remény, hogy egy nagyobb és korszerűbb épületegyüttesben optimális hallgatói létszámnövekedést érhetünk el, saját bevételeinkkel ki tudjuk termelni adminisztrációnk költségeit, új infrastruktúránkkal alkalmassá válhatunk a nemzetközi kapcsolatok színvonalas bővítésére, továbbá hogy olcsó, nyereséggel

kecsegtető képzéseket indíthatunk szaktudásunk perifériáin anélkül, hogy megnehezítenénk vagy gyengítenénk az elitképzés centrális érdekeit.

Mindebből csak a jelentős létszámnövekedés valósult meg, elsősorban szakképzések és alapképzések formájában, amely a régi és szűkös oktatási tereinkben még rosszabb helyzetbe sodorta művész-képzéseinket: a helyhiány egyre gyakrabban kényszerít ránk szakmai kompromisszumokat. Az elavult eszközpark, a rendszeres karbantartás részleges és kényszerű elmaradásai világvégi állapotokat eredményeztek, ami a filmes oktatásban mutatja a legdrámaibb képet, hiszen ott a technikai igények is kifinomultabbak, gyorsabb az amortizáció, és az oktatás nemzetközi fogadóképessége is hatalmas versenyhátrányban van.

A négy évvel ezelőtti átfogó MAB-ellenőrzés szinte minden kifogása anyagi problémákra volt visszavezethető, ugyanakkor számos helyen kiemelték, hogy a tanári kar odaadó működése, magas szakértelme és a kialakult pedagógikum összességében sok problémára jelent megoldást. Erre a vigaszra büszkék vagyunk ugyan, de ez az állapot nem tartható fenn hosszú távon.

Az elmúlt két évtized rektori pályázataiban állandó motívum a forráshiány, és ahogyan korábbi rektor-jelöltjeink, úgy én is azt gondolom, hogy ezen hosszú távon egy gazdaságos és korszerű campusszal lehetne a leginkább enyhíteni, amelynek működtetése az üzemeltetők számára is nagyobb mozgásteret biztosíthatna. Az ügy érdekében igyekeztünk is megtenni mindent: számtalan elképzelés látott napvilágot, több lehetséges helyszínt is megvizsgáltunk, újabb és újabb remények születtek és haltak el. A kormányzat maga is sok pénzt áldozott építészeti tervekre, ezért nincs okunk azt feltételezni, hogy ne érezné át a helyzet komolyságát - ám a nagy döntés egyelőre késlekedik.

Mindez azt jelenti, hogy bárki lesz is az SZFE következő rektora, mandátumának időtartama alatt a mostani infrastruktúrával kell számolnia, hiszen ha nagyon rövid időn belül (amiben töretlenül bízunk) el is kezdődhetne egy új campus építése, a beköltözésig hosszú éveknek kell eltelniük. A színházi képzésre kialakított kevés számú és rossz állapotú tantermeken a Színházművészeti Intézet művészképzéseinek osztoznia kell az Elméleti és Művészetközvetítő Intézet egyre nagyobb létszámmal indított alapképzéseivel, s ez mostanra azt eredményezte, hogy az ötéves képzésidő felén éppen hogy túl, a harmadév után senkinek sem vagyunk képesek saját osztálytermet biztosítani. Növendékeinknek gyakran a folyosókon,

irodákban, sőt magánlakásokon tudunk csak órát tartani, a mesterség-vizsgákra fordítható felkészülési idő pedig drasztikusan csökkent.

Az ad hoc bérleti megoldások a mai piaci árak figyelembevételével nem kifizetődőek, földrajzilag tovább tagolják szervezeti egységeinket, s újabb nem alkotóművészi alapképzések, szakképzések, továbbképzések indítására kényszeríthetnek bennünket, amelyek tovább növelik (az elmúlt évtizedben majdnem megkétszereződött) hallgatói létszámunkat, gyengítik egyetemünk presztízsét és devalválják diplomáink értékét. A Film és Média Intézet esetében is hasonló dilemmákat jelentenek a bérleti konstrukciók, s bár képzéseikre nagyon erős a nemzetközi kereslet, a külföldi hallgatók fogadásának lehetősége és magas szintű kiszolgálása egyre nehezebben teljesíthető a hely- és eszközhiány miatt. Számukra egy – a saját bázisukon, a Szentkirályi utcában is felépíthető -, könnyű szerkezetű stúdió jelenthetne „életmentő” megoldást, amely rövid idő alatt és viszonylag olcsón lenne kivitelezhető, s amelyre a korábbi években tervek is készültek már.

Szinergiák

Úgy gondolom, hogy a következő években erősítenünk kell a szakok közötti együttműködést, és a képzéseink összehangolásával, tárgyi és szellemi javainknak közös projektekben való megosztásával kell igyekeznünk enyhíteni az általános kapacitáshiányt. Ennek egyik fontos eleme lehet az osztatlan színházi képzések osztottá való átalakítása, amellyel rugalmasabbá és nyitottabbá tehetnénk az oktatást a filmes szakirányok, illetve a nemzetközi képzések irányában. A filmes szakoknak az elmúlt években már sikerült kiaknázniuk az osztatott képzés előnyeit, nagy flexibilitással képesek felépíteni tanterveiket, és nemzetközi viszonylatban is mobilisabbak, mint a színháziak. Alapképzéseik egyik jellegzetessége a 6x6-os rendszer, amelynek során a különböző filmes szakmák stábokba szervezve tanulnak. A Színházi Intézet vezetőjeként magam is arra tettem kísérletet, hogy a színészek, rendezők és dramaturgok képzését egy évfolyamban, tárgyi és szellemi szinergiák generálásával bonyolítsuk, hiszen ez nem csak életszerű, hanem az egyetem eszméjével is rokon, amennyiben az egyetem polgárai a tudásvágyuktól és kíváncsiságuktól hajtva alakítanak ki egymás között minél nagyobb számú, és minél gyümölcsözőbb kapcsolatokat. Sok tehetséges hallgató esetében tapasztaljuk, hogy művészi ambíciója kezdetben differenciálatlan, a film- vagy színházcsinálás elemi

vágya hajtja, olykor pedig több szakra is jelentkezik, s több szak felvételi processzusában is a legjobbak szűk körébe kerül. Többükről a gyakorlati képzés folyamán derül ki, hogy mely területen bontakozhatnának ki igazán, de olyanok is akadnak, akik képesek megőrizni és egyszerre fejleszteni többféle tehetségüket, beleértve a filmes és színházi szakmák közötti átjárás képességét is. Azt javaslom, hogy a hallgatói szándékot, a szakma specifikumát, a színházművészet legújabb esztétikai megfogalmazásait szem előtt tartva kezdjünk eszmecserét az egyetem akkreditációs kapacitásának újrastrukturálásáról, a rendező és a dramaturg képzések 3+2, a színművész képzések 4+1 bontású átalakításáról.

Régi vágyunk, hogy a filmes és a színházi osztályok között is szorosabbra fűzzük a szálakat, s hogy számos oktatónk sokoldalúságát jobban kiaknázzuk: filmes, színházi és elméleti tudásukat egyaránt igénybe vegyük. Színházi oldalról komoly igény mutatkozik például filmszínész gyakorlatokra, a filmesek pedig egyenesen azt vetik fel, hogy filmszínész képzést kellene indítanunk. Fontos, hogy a mostaninál sokkal nagyobb számú „konszenzusos” oktatóval és óraadóval működjünk együtt, csökkentve a belső buborékok, a „magánegyetemek” számát, s ezáltal az egy hallgatóra eső, s olykor még az elitképzésben is indokolatlanul magas oktatói létszámot. Nem megsértve az osztályvezető tanárok autonómiáját, arra szeretném biztatni őket, hogy minél több közös munkában vegyenek részt, és hogy saját ízlésüket és módszereiket nem feladva igyekezzenek megtalálni a megosztható szellemi és tárgyi kapacitásokat.

Mindig örvendetesnek tartottam az egyetem eszméje szempontjából, ha tanárok és diákok hoznak létre közös műveket, s így az alkotófolyamatban, (mintegy a tudományos kutatás mintájára) képesek inspirálni, tanítani, segíteni egymást. Mert az egyetem nem úgy tanít, mint az iskola, lényegét nem a kötött tantervre alapozza, hanem számít a hallgatók kezdeményezőkézségére, kíváncsiságára és tanulni vágyására. A tanulás szabadságát éppen ezért minél nagyobb mértékben próbáljuk biztosítani, hogy ezzel is az önálló művészi, tudományos munkára neveljük őket. Ezekben a közös munkákban a tanár nyíltan kiszolgáltatja magát: saját alkotóerejének pillanatnyi állapotát nem leplezheti el, nem bújhat teljesen a tanári szerep mögé. Természetesen a tanári szerep is sokféle lehet, de a közös alkotómunkában a kritika mellett az önkritikát is gyakorolnunk kell, a gondolkodó embernek ezt a két nagyon fontos készségét, amiknek a hiánya végzetes lehet, elsajátítása és működtetése pedig létszükséglet. Nem más ez, mint a kutatás és a tanítás egységének eszméje – a művészet nyelvére fordítva.

A szinergia klasszikus példája a Doktori Iskola kutatóműhelyében folyó, a *művészetet mint kutatást* megközelítő módszertan. Professzoraink és doktoranduszaink, dramaturgok, zeneszerzők, rendezők, koreográfusok a magyar színház történetét feldolgozó kutatásaikat közösen, egymás eredményeire támaszkodva végzik.

A filmes szakmában szép példái akadnak a tanár-diák munkakapcsolatnak, a színész osztályok vezetői házon belül és kívül is gyakran játszanak együtt tanítványaikkal. Ezeket a külső helyszíneken folytatott munkákat a helyhiány enyhítése is indokolja, de a hallgatók menedzselése, és a professzionális környezetben megvalósuló, -mégis tanári védőhálóval óvott fejlesztése is – hatékony pedagógiai feladat. A filmes és a színházi munka rendszerint alkotói csapatra épül, s mert az egyetemi évek alatt már életre szóló szakmai kapcsolatok alapozódnak meg, a szakok közötti átjárhatóságot kiemelten támogatom. Régi tervünk és adósságunk, hogy a filmes és a színházi képzések hallgatóit szisztematikusan kössük össze, s hogy a közös találkozások lehetőségét tanórán kívüli eseményekkel is szaporítsuk.

FACT

Egyetemünk életének fontos eseményévé vált a FACT (Festival Arts Cinema Theatre) nemzetközi fesztivál, amellyel lehetőséget kívánunk teremteni hallgatóinknak és a meghívott külföldi diákoknak, hogy megismerjék egymás munkáit, bemutassák vizsgafilmjeiket és -előadásait, közös műhelymunkákon vegyenek részt és szakmai kapcsolatokat építsenek. A fesztivál irányítását -a korábbi egyszemélyes vezetési gyakorlattal szemben- olyan oktatói testület végzi, amely az intézeteink, illetve a doktori iskolánk képviselőiből áll. A testület pontos menetrend szerint készíti elő és állítja össze a fesztivál programját, amelynek fontos eleme a nemzetközi művészetoktatási módszerek megismertetése, és az ezzel kapcsolatos konferenciák szervezése. A FACT fesztivállal kapcsolódunk az európai színházi akadémiákat és egyetemeket tömörítő nemzetközi szervezet, az E:UTSA munkájához, de segítségével a határon túli magyar művészeti oktatás szereplőivel és a Kaposvári Egyetem Művészeti Karával is ápoljuk a kapcsolatainkat.

Új pedagógiai elemként jelent meg a fesztivál előkészítésében és lebonyolításában, hogy „student-led” elvek alapján, a hallgatók bevonásával dolgozunk, akik szabad felületeket kapnak a különböző fesztiválesemények

létrehozásában, „open call”-jainkban pedig arra biztatjuk nemzetközi partnereinket, hogy a diákok saját kezdeményezéseiből létrejött előadásokkal is pályázzanak.

Kurzushét

Néhány éve azzal a szándékkal indultak el kurzusheteink, hogy a különböző szakok hallgatóit és oktatóit közelebb hozzuk egymáshoz, lehetőséget teremtve számukra, hogy a mintatantervük keretein kívül eső témákkal is foglalkozhassanak, továbbá hogy olyan oktatókkal és vendégoktatókkal is ismeretséget köthessenek, akik nem szereplői a reguláris képzéseinknek. Ezek a szabad kurzusválasztáson alapuló hetek nyitják minden induló szemeszterünket, s egyre színvonalasabb kínálatukkal növekvő népszerűségnek örvendenek az egyetemi polgárság körében, mert friss inspirációkat nyújtanak és erősítik a közösségünk kohézióját. Az egyetem szakmai vezetésével abban állapodtunk meg, hogy a jelen tanévtől kezdődően téli kurzushetünket rendszeresen összekötjük a FACT fesztivál eseményeivel, s megpróbáljuk azt, ami eddig nem sikerült: a kurzuskínálatot nemzetközivé bővíteni.

Intézeti rendszer

A főtanszakokat az elmúlt rektori ciklusban váltották fel az intézetek, és a jobb szervezeti átláthatóság, meg a gazdasági autonómia bevezetésének szándéka hívta életre őket. Az intézeti rendszerben az elméleti képzés önálló szervezeti egységként való megjelenése véleményem szerint körvonalazatlan és ellentmondásos, hiszen kisebb részben - színházi dramaturg-, egyre nagyobb létszámban pedig drámainstruktor-osztályokat nevel, akiknek tevékenysége sokkal inkább a színházi alkotómunka gyakorlatához kötődik, így az intézetnek a tisztán elméleti képzéshez alig van köze. Ez a rosszul definiált és forszírozott szervezeti egység kiszakította természetes közegükből a színházi dramaturgokat, (a filmdramaturgok jó szakmai érzékkel ragaszkodtak a Filmintézetben maradáshoz) és magát Elméleti- és Művészetközvetítő Intézetnek nevezve fogta ki a szelet a Doktori Iskola vitorláiból, ahol pedig az elméleti képzés valódi bázisának kellene épülnie. Az Elméleti- és Művészetközvetítő Intézet hallgatóinak nagyobb részét mára az alapképzések, illetve

a felnőttképzések adják, hallgatói létszámának gyarapodása is ezeknek a képzéseknek köszönhető, amely hallgatók elhelyezéséről azonban semmiféle terv nem született, így az nem is történhetett meg másként, mint a Színházi Intézet termeinek rovására. Tapasztalatom az, hogy a színházi nevelésnek a színház iránt érdeklődők tömegbázisának képzésében, orientálásában van nagy jelentősége, e szakma hálózatépítő potenciálja, a színház ügyének képviselője az általános- és középiskolai oktatásban komoly felhajtóerőt jelent. A színházak közönségszervezése legalább olyan hálával tekint a munkájukra, mint azok a szülők, akik az iskolán kívül is értékes és inspiráló közösségekben szeretnék látni a gyermekeiket. Ám egyetemünkön a helyük és státuszuk mégsem lehet azonos a művészképző szakokéival, amelyek hallgatóit sok száz jelentkező közül válogatjuk ki évről évre. Úgy gondolom, hogy az Elméleti Intézet működése szakmailag nem indokolt, léte pedig állandó konfliktusokat és szerepzavarokat okoz az intézetek életében. Rektorként ezért feltétlenül arra törekednék, hogy a színházi dramaturgokat visszatereljem a Színházi Intézet állományába, a drámainstruktorok képzését pedig a felnőttképzésekkel együtt az Educenter hatáskörébe rendelem. Utóbbinak fontos szerepe lehet a művésztanár képzésben is, ám helyét az SZFE jelenlegi campusán kívül kell megtalálnunk, abban a reményben, hogy olcsó képzéseivel képes lehet kitermelni a bérleti díjhoz szükséges forrásokat.

Az Egyetem szakmai munkájának irányításában a rektori és az általános rektorhelyettesi pozíción a filmes, illetve a színházi intézet osztozna, az oktatási rektorhelyettest a Doktori Iskola delegálná.

Finanszírozás

Intézeteink gazdasági autonómiájának első, kísérleti évében az derült ki, hogy az önálló működést az egyetemi adminisztráció jelenleg nem képes kiszolgálni. A múlt évi beszámolónk nem készült el időben, ezért a fenntartó zárta Egyetemünk költségvetésének egy részét, a kancellária pedig folyamatos erőfeszítéseket tesz annak érdekében, hogy a szabályos működésben feltárt deficiteket orvosolja, illetve megfelelő számú és képzettségű szakembert találjon gazdasági hivatalunk működtetéséhez. Amint sikerül behozni lemaradásunkat, újabb kísérletet teszünk arra, hogy az önálló intézeti gazdálkodást életre keltsük, hiszen az fontos eleme az

átláthatóságnak, és a szakmai alapon történő döntéshozatalnak. Csak egy átlátható gazdasági terv garantálhatja a szakmai mérlegelés lehetőségét és az erőforrások igazságos és észszerű elosztását az intézményen belül.

Nemrég jelentősen megemeltük tandíjainkat, ami azonnal kedvező hatást gyakorolt költségvetésünkre, hosszabb távon fog azonban kiderülni, hogy tehetséges, de nem tehetős hallgatóink számára tolerálhatóak-e a megnövekedett anyagi terhek. Szükségesnek tartom, hogy a külső ösztöndíjak kihasználása mellett egy saját, belső ösztöndíjrendszert is kidolgozzunk.

Vizsgafilmjeink és vizsgaelőadásaink finanszírozása aránytalanul nagy mértékben függ a pályázati forrásoktól. Korábbi fenntartónk, az EMMI a vizsgafilmekre szánt pénzeket alapítványoknak adta át, és kizárólag pályázati keretek között tette elnyerhetővé őket. Nehéz minőségbiztosításról beszélni úgy, hogy az elsős hallgatóknak nem tudjuk elmondani, hogy másod- vagy harmadévben miből és mit fognak létrehozni. Működésünk szempontjából nagyon fontos lenne, hogy rendelkezésünkre álljon egy minisztériumi célkeret, vagy garanciák arra, hogy az alapítványok hosszú távon és tervezhető módon teszik számunkra elérhetővé ezeket a pénzeket. Öt éve nincs vizsgafilm finanszírozónk, ahogyan a televíziós képzések vizsga- és diplomafeladatait sem támogatja senki. Az előadóművészeti TAO-pótló pályázatok döntési mechanizmusa egyelőre bizonytalan, benyújtott pályázatainkkal kapcsolatban máig nem születtek döntések.

Egyelőre nem tehetünk mást, mint hogy igyekszünk minden pályázati lehetőséget kihasználni, a pályázati pénzek hatékony megszerzésére pedig külön munkacsoportot hozunk létre.

Inkubátorház

Javaslom, hogy az egyetemünk új campusának megépüléséig haladéktalanul kezdjük meg egy rövid határidővel (reményeim szerint már a 2020-as év szeptemberétől) üzembe helyezhető inkubátorház létrehozását, amely a fenntartó minisztérium és a főváros együttműködésével, valamint piaci szereplők bevonásával egy olyan használaton kívüli iskolaépület revitalizálásával valósulhatna meg a leggyorsabban, amelyből Budapesten több is található. Ennek üzemeltetésében és kihasználásában az SZFE domináns szerepet tölthetne be, együttműködő partnereivel pedig olyan szakmai és üzleti portfóliót dolgozhatna ki a hely működtetésére, amellyel nagy fokú gazdaságosságot lehetne elérni, ugyanakkor segíthetne enyhíteni

azt a hatalmas igényt, amely az ilyen típusú kulturális intézmények iránt mutatkozik. Ez a hely tanterem, előadóterem, próbaterem, filmes és televíziós, illetve képzőművészeti műterem, konferenciaterem működtetésére lenne alkalmas, kiegészülve olyan szolgáltatásokkal, mint az étterem/büfé, kollégium, irodatechnikai szolgáltatások, projektmenedzsment, jogi és pénzügyi tanácsadások, stb.)

Miközben egyetemünk a reguláris képzéshez szükséges helynek is szűkében van, naponta érzékeljük a kívülről ránk nehezedő nyomást a legkülönbözőbb társulatok, intézmények, szervezetek részéről, hogy alkalmi jelleggel és bérleti díj ellenében biztosítsunk teret az előadásaiknak, próbáiknak, műhelymunkáiknak, konferenciáiknak, ám erre csak nagyon ritkán van lehetőségünk. A folyamatos igény, és a főváros egyetlen hasonló profilú intézményének, a Jurányi-háznak az állandó telítettsége is azt bizonyítja, hogy egy ilyen vállalkozás nem csak az SZFE, hanem a város más közösségeinek az érdekeit is szolgálná, s felvirágoztatása esetén jelentős kulturális haszonnal kecsegtetne, kedvező finanszírozás mellett. Egyetemünk komoly szakmai tudással segíthetné a létesítmény működését, benne a pedagógusképzés és tehetséggondozás ügyét, amelyre jelenlegi épületeinken csak az elit-képzés rovására vállalkozhatunk. Új campusunk elkészültekor egy jól működő intézményt hagyhatnánk a városra, miközben megerősödött képzési struktúrával tölthetnénk meg az új, optimális méretű és korszerű egyetemünk épületét.

A technológia évszázada

A művészetek és a technológia viszonya évszázadok óta ellentmondásokkal terhes. Az Ipar 4.0 soha nem látott sebességgel átalakuló ökoszisztémája sok veszéllyel fenyegeti, és számos lehetőséggel kecsegteti a művészeteket. Míg a színház születése a technológiai forradalmak előtti évezredekre nyúlik vissza, legalapvetőbb kiindulópontjának pedig a jelenbe vetett hús-vér embert tekinti, a filmművészet éppen egy ipari forradalom hullámain születhetett meg, s legnagyobb varázsereje a jelen idő rögzítésének képessége.

A technológia ma már elképesztő sebességgel és hatékonysággal fedezi fel a fizikai világot, ugyanakkor mesterséges intelligenciákat és virtuális világokat építi, s képes drasztikusan manipulálni az embert, s személyes tapasztalatainak legfőbb koordinátáit: a teret és az időt. Az egyre gyorsuló változások kihívások elé állítják magát az oktatást is, a megszerezhető információk mennyisége és sebessége hatalmas

távlatokat nyit, ugyanakkor erodálja az olyan képességeket, mint az olvasás vagy az egyetlen problémára irányuló és időigényes elmélyülést. Az ellenpontok sokszólamúságát a multitasking szétszórtsága, a történetek nagy íveit az ötletek csapongó pillanatnyisága veszélyezteti.

Úgy gondolom, hogy kíváncsiságunkat nem szabad elveszítenünk, s a technológiával kötendő elkerülhetetlen szövetségünknek éppen a kíváncsiság, a világ megismerésére irányuló közös vágyakozás lehet az alapja. Szorgalmazom, hogy egyetemünkön jelenjenek meg a technológiával kapcsolatos korszerű ismeretek, s hogy a legújabb ipari forradalom gyakorlati és művészeti-filozófiai vonatkozásairól is minél szélesebb körben essen szó. Szeretném, ha tagja lehetnénk a magyarországi Mesterséges Intelligencia Koalíciónak, s ha tudásunkat megosztva árnyalhatnánk és gazdagíthatnánk a technológiával kapcsolatos attitűdöket és ismereteket.

Záró gondolatok

Mondják, hogy a tudás nemcsak gazdasági értéket teremt, hanem új társadalmi integrációt is. Azok az alkotók, akiket a Színház- és Filmművészeti Egyetem 156 év alatt a magyar társadalom számára felnevelt, szinte minden korszakban olyan értékteremtő és értékközvetítő erővel voltak jelen, amely erő a közös mítoszaink és a kultúránk épülése szempontjából meghatározónak bizonyult. Színház- és filmművészetünk legendás alakjai ma is velünk élnek, részei társadalmi emlékezetünknek és öntudatunknak. Örökségüknek az a része, amit ránk, szakmabéliekre hagyományoztak, szintén jelentős, és mi a Színház- és Filmművészeti Egyetemen nemzedékről nemzedékre igyekszünk azt ápolni, fejleszteni és tovább adni. Remélem, hogy a tudástársadalom egyetemein a szabadság, a kreativitás nemes eszméje mindig felülkerekedik majd a tudás birtoklásából nyerhető politikai vagy gazdasági érdekeken.

Budapest, 2019. november 10.

Bagossy László